II 16547

Dr. NICOLETA DIACONU
Lector universitar

DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT

– CURS UNIVERSITAR –

LUMINA LEX
BUCUREȘTI
2002

16571

Dr. NICOLETA DIACONU
Lector universitar

DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT

– CURS UNIVERSITAR –

223636
UNIVERSITATEA
„DUNĂREA DE JOS" GALAȚI
BIBLIOTECA 1

C-223636R

LUMINA LEX
BUCUREȘTI
2002

CUPRINS

PARTEA GENERALĂ
TITLUL I
NOȚIUNI INTRODUCTIVE

CAPITOLUL I
DENUMIREA ŞI NATURA DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT 15
1. Denumirea dreptului internațional privat 15
2. Natura dreptului internațional privat 16
3. Corelații între dreptul internațional privat şi alte ramuri de drept 20

CAPITOLUL II
OBIECTUL DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT. RAPORTUL JURIDIC CU ELEMENT DE EXTRANEITATE 21
1. Sediul materiei 21
2. Particularitățile raportului juridic de drept internațional privat 21
3. Elementul de extraneitate 22
4. Raporturi juridice care nu pot fi obiect al dreptului internațional privat 24
5. Probleme ridicate de raportul juridic cu element de extraneitate 24

CAPITOLUL III
DOMENIUL DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT 26
1. Conflictele de legi 26
   1.1. Noțiune 26
   1.2. Tipuri de conflicte de legi 27
2. Conflictele de jurisdicții 29
   2.1. Noțiune 29
   2.2. Probleme reglementate 29
3. Condiția juridică a străinului 30
   3.1. Noțiune 30
   3.2. Legătura dintre condiția juridică a străinului şi conflictul de legi 31
4. Cetățenia 31
   4.1. Noțiune 31
   4.2. Opinii privind includerea cetățeniei în domeniul dreptului internațional privat 31
5. Concluzii privind domeniul dreptului internațional privat 32

CAPITOLUL IV
CONȚINUTUL DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT 33
1. Norma conflictuală 33
1.1. Noțiune 33
1.2. Structura normei conflictuale 34
1.3. Punctul sau elementul de legătură 34
1.4. Clasificarea normelor conflictuale 36
1.5. Sistemul de drept din care fac parte normele conflictuale 37
2. Norma materială 38
3. Comparație între normele conflictuale și normele materiale 38

CAPITOLUL V
METODA DE REGLEMENTARE ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT 40
1. Noțiuni introductive 40
2. Metoda normei conflictuale 40
3. Metoda normelor materiale 41
4. Metoda utilizării legilor de aplicație imediată 42
5. Metoda proper law 43
6. Concluzii. Metoda de reglementare folosită în dreptul internațional privat român 44

CAPITOLUL VI
IZVOARELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT 46
1. Izvoarele interne ale dreptului internațional privat român 46
2. Izvoarele internaționale ale dreptului internațional privat român 48
3. Raportul dintre izvoarele interne și izvoarele internaționale ale dreptului internațional privat 52

TITLUL II
PROBLEME GENERALE PRIVIND CONFLICTELE DE LEGI

CAPITOLUL I
CALIFICAREA 54
1. Noțiuni introductive 54
1.1. Noțiune 54
1.2. Factorii care determină necesitatea calificării 56
1.3. Felurile calificării 56
2. Conflictul de calificări 58
2.1. Noțiune 58
2.2. Importanța calificării 58
2.3. Importanța soluționării conflictului de calificări 59

3. Legea după care se face calificarea 59
3.1. Calificarea după legea forului 59
3.2. Calificarea după lex causae 61
3.3. Teoria calificării autonome 62
3.4. Calificarea după proper law 62
3.5. Concluzii privind legea după care se face calificarea....62

CAPITOLUL II
RETRIMITEREA 66
1. Noţiune 66
2. Formele retrimiterii 67
3. Retrimiterea în dreptul internaţional privat român 69
4. Retrimiterea în convenţii internaţionale 71
5. Retrimiterea în alte sisteme de drept....72
5.1. Sisteme de drept care admit retrimiterea....72
5.2. Sisteme de drept care nu admit retrimiterea....72

CAPITOLUL III
ORDINEA PUBLICĂ ÎN DREPTUL INTERNAŢIONAL PRIVAT....73
1. Noţiune 73
2. Caracterele ordinii publice în dreptul internaţional privat....74
3. Distincţii între ordinea publică în dreptul internaţional privat şi alte instituţii juridice....75
4. Domeniul invocării ordinii publice....77
5. Ordinea publică în dreptul internaţional privat român 77
6. Efectele invocării ordinii publice 78

CAPITOLUL IV
FRAUDAREA LEGII ÎN DREPTUL INTERNAŢIONAL PRIVAT 80
1. Noţiune 80
2. Domenii în care poate interveni fraudarea legii şi mijloace de realizare 80
3. Condiţiile fraudării legii 82
4. Comparaţii între fraudarea legii şi alte instituţii juridice....82
5. Sancţionarea fraudării legii....84

CAPITOLUL V
CONFLICTELE DE LEGI 86
1. Conflictul de legi în timp şi spaţiu....86
1.1. Noţiune....86
1.2. Soluţionarea conflictului de legi în timp şi spaţiu 86

1.3. Condiţiile eficacităţii internaţionale a unui drept 87
1.4. Efectele unui drept dobândit conform legii străine 89
2. Conflictul mobil de legi 90
2.1. Noţiune 90
2.2. Domenii în care poate interveni conflictul mobil de legi 90
2.3. Determinarea domeniului de aplicare a legilor aflate în conflict 91
3. Conflictul legilor în timp 93
3.1. Conflictul în timp al normelor conflictuale ale forului 93
3.1.1. Noţiune 93
3.1.2. Soluţionare 94
3.2. Conflictul în timp al normelor materiale străine (lex causae) 94
3.2.1. Noţiune 94
3.2.2. Soluţionare 95
3.3. Conflictul în timp al convenţiilor internaţionale 95
3.3.1. Noţiune 95
3.3.2. Soluţionare 95
4. Conflictul în spaţiu al legilor materiale 96
4.1. Noţiune 96
4.2. Soluţionare 96
5. Conflictul de legi în unele situaţii speciale 96
5.1. Conflictul de legi în cazul statului nerecunoscut 96
5.2. Conflictul interpersonal 97
5.3. Conflictul legilor interprovinciale (interregionale) 98

CAPITOLUL VI
PROBLEME GENERALE RIDICATE DE APLICAREA LEGII STRĂINE 100
1. Noţiunea legii străine 100
2. Temeiul aplicării legii străine 100
3. Titlul cu care se aplică legea străină 101
4. Aplicarea legii străine şi luarea în considerare a legii străine 102
4.1. Noţiunea şi condiţiile aplicării legii străine 102
4.2. Luarea în considerare a legii străine 103
5. Stabilirea conţinutului legii străine 104
5.1. Soluţia adoptată în cazul în care nu se poate stabili conţinutul legii străine 106
5.2. Modul de invocare a legii străine 107
6. Interpretarea legii străine 107
7. Controlul aplicării legii străine 110
8. Concluzii privind aplicarea legii străine în dreptul internaţional privat român 111

PARTEA SPECIALĂ

TITLUL I

PERSOANA FIZICĂ ŞI PERSOANA JURIDICĂ ÎN DREPTUL INTERNAŢIONAL PRIVAT

CAPITOLUL I
CONDIŢIA JURIDICĂ A STRĂINULUI PERSOANĂ FIZICĂ 112
1. Noţiuni introductive 112
1.1. Noţiunea de străin 112
1.2. Noţiunea de condiţie juridică a străinului 113
1.3. Condiţia juridică a străinilor şi conflictele de legi 113
1.4. Formele condiţiei juridice a străinilor 114
1.5. Factorii care influenţează condiţia juridică a străinilor 115
2. Drepturile şi obligaţiile străinilor în România 116
2.1. Drepturile străinilor în România 116
2.2. Obligaţiile străinilor în România 119
3. Regimul juridic al străinilor în România 119
3.1. Sediul materiei 119
3.2. Intrarea străinilor în ţară 120
3.3. Şederea străinilor în România 123
3.4. Ieşirea străinilor din România 125
4. Regimuri juridice speciale aplicabile străinilor 128
4.1. Statutul refugiaţilor în România 128
4.1.1. Sediul materiei 128
4.1.2. Formele de protecţie a refugiaţilor 128
4.1.3 Procedura acordării statutului de refugiat 130
4.1.4. Regimul juridic al refugiaţilor 132
4.2. Personalul diplomatic şi consular 133

CAPITOLUL II
NORMA CONFLICTUALĂ PRIVIND STAREA ŞI CAPACITATEA PERSOANEI FIZICE 135
1. Statutul persoanei fizice – Determinarea legii competente 135
2. Starea civilă 136
3. Capacitatea persoanei fizice 140
3.1. Determinarea legii competente – lex personalis 140
3.2. Teoria interesului naţional 142
3.3. Capacitatea persoanei fizice în dreptul internaţional privat român 144
4. Numele şi domiciliul persoanei fizice 147
4.1. Numele persoanei fizice 147
4.2. Domiciliul persoanei fizice 148

CAPITOLUL III
NORMA CONFLICTUALĂ PRIVIND RAPORTURILE DE FAMILIE ALE PERSOANEI FIZICE 150
1. Noţiuni introductive 150
2. Legea aplicabilă căsătoriei 150
2.1. Încheierea căsătoriei în dreptul internaţional privat 150
2.2. Efectele căsătoriei 152
2.3. Nulitatea căsătoriei 155
2.4. Desfacerea căsătoriei prin divorţ 156
3. Legea aplicabilă filiaţiei 158
3.1. Filiaţia copilului din căsătoriei 158
3.2. Filiaţia copilului din afara căsătoriei 159
4. Legea aplicabilă adopţiei 160
4.1. Încheierea adopţiei 160
4.2. Efectele adopţiei 160
4.3. Nulitatea adopţiei 161
4.4. Desfacerea adopţiei 162
5. Legea aplicabilă obligaţiei de întreţinere 162
5.1. Determinarea legii aplicabile 162
5.2. Domeniul de aplicare a legii 163
6. Legea aplicabilă ocrotirii persoanelor lipsite de capacitate de exerciţiu sau cu capacitate de exerciţiu restrânsă 163
6.1. Ocrotirea părintească 163
6.2. Ocrotirea prin tutelă. Determinarea legii aplicabile şi domeniul de aplicare 165

CAPITOLUL IV
PERSOANA JURIDICĂ ÎN DREPTUL PRIVAT 166
1. Noţiuni introductive 166
1.1. Categorii de persoane juridice 166
1.2. Personalitatea juridică a subiectelor de drept internaţional public 168
2. Naţionalitatea persoanei juridice 168
2.1. Noţiunea de naţionalitate a persoanei juridice 168
2.2. Importanţa naţionalităţii persoanei juridice 169
2.3. Criterii de determinare a naţionalităţii persoanei juridice 170
2.4. Determinarea naţionalităţii persoanei juridice în dreptul internaţional privat român 171
2.5. Schimbarea naţionalităţii persoanei juridice 173
2.6. Calificarea naţiunii de sediu social 174
3. Domeniul de aplicare a legii naţionale a persoanei juridice 175
3.1. Statutul personal al persoanei juridice 175
3.2. Statutul sucursalei şi filialei persoanei juridice 176

3.3. Limitele aplicării legii naționale.....177
4. Condiția juridică a străinului persoană juridică.....177
4.1. Recunoașterea persoanei juridice străine.....177
4.2. Drepturile și obligațiile persoanelor juridice străine.....179
4.3. Activitatea persoanelor juridice străine în țara noastră.....180

TITLUL II
NORME CONFLICTUALE ÎN DIFERITE MATERII

CAPITOLUL I
NORMA CONFLICTUALĂ PRIVIND FORMA ACTELOR JURIDICE.....181
1. Delimitări conceptuale.....181
1.1. Noțiunea de "formă" a actului juridic.....181
1.2. Formele actelor juridice.....181
2. Normele conflictuale privind forma exterioară a actului juridic.....182
2.1. Sediul materiei.....182
2.1.1. Prevederi generale privind legile aplicabile formei actului juridic.....182
2.1.2. Prevederi speciale privind legile aplicabile în materia formei contractului.....183
2.1.3. Prevederi speciale privind legile aplicabile în materia formei testamentului.....183
2.1.4. Prevederi speciale privind legile aplicabile în materia formei altor acte juridice.....183
3. Caracterul normelor conflictuale privind forma actului juridic.....184
3.1. Caracterul principal și caracterul subsidiar al legilor aplicabile în materia formei actului juridic.....184
3.2. Caracterul imperativ sau facultativ al normelor conflictuale privind forma actului juridic.....185
4. Domeniul de aplicare a legilor privind forma actului juridic.....186
5. Legea aplicabilă celorlalte forme ale actului juridic.....187
5.1. Legea aplicabilă formei de publicitate.....187
5.2. Legea aplicabilă formei de abilitare.....189
5.3. Legea aplicabilă formei de procedură.....189

CAPITOLUL II
NORMA CONFLICTUALĂ PRIVIND CONDIȚIILE DE FOND ALE ACTULUI JURIDIC ÎN GENERAL ȘI CONTRACTULUI ÎN SPECIAL.....190
1. Legea aplicabilă actului juridic unilaterale (lex actus).....190
1.1. Aplicarea legii alese de autorul actului juridic (lex voluntatis).....190
1.2. Determinarea legii aplicabile actului juridic după criterii obiective.....191

1.3. Legea aplicabilă actelor juridice accesorii 192
2. Legea aplicabilă contractului 192
2.1. Noţiuni generale privind legea contractului (lex contractus) 192
2.2. Aplicarea legii alese de părţile contractului (lex voluntatis) 192
2.2.1. Aplicarea principiului autonomiei de voinţă pentru a determina lex voluntatis 192
2.2.2. Temeiul şi obiectul normei lex voluntatis 193
2.2.3. Aspecte privind exprimarea voinţei părţilor 194
2.2.4. Invocarea ordinii publice de drept internaţional privat 196
2.2.5. Lex voluntatis exclude retrimiterea 197
2.3. Determinarea legii aplicabile contractului după criterii obiective 197
2.3.1. Temeiurile juridice privind localizarea obiectivă a contractului 197
2.3.2. Aplicarea legii statului cu care contractul are legăturile cele mai strânse 198
2.3.3. Aplicarea legii locului încheierii contractului (lex loci contractus) 199
2.3.4. Aplicarea legii locului executării contractului (lex loci executions sau lex loci solutionis) 200
2.4. Domeniul de aplicare a legii contractului 201
2.4.1. Sediul materiei 201
2.4.2. Materiile reglementate de legea contractului 201
2.5. Legea aplicabilă modurilor de transmitere, transformare şi stingere a obligaţiilor contractuale şi extracontractuale 204
2.5.1. Cesiunea de creanţă 204
2.5.2. Subrogaţia 204
2.5.3. Delegaţia şi novaţia 205
2.5.4. Compensaţia 205
2.5.5. Prescripţia extinctivă şi prescripţia achizitivă 206
2.6. Legea aplicabilă obligaţiilor cu pluralitate de subiecte 206
2.7. Legea aplicabilă monedei de plată 207

CAPITOLUL III
NORME CONFLICTUALE PRIVIND CONTRACTE SPECIALE 208
1. Legea aplicabilă contractului de vânzare-cumpărare 208
1.1. Aplicarea legii vânzătorului (lex venditoris) 208
1.2. Excepţii de la aplicarea legii vânzătorului 209
1.3. Domeniul de aplicare a legii vânzătorului 209
2. Legea aplicabilă contractului de intermediere 210
2.1. Legea aplicabilă contractului de intermediere în general 210

2.1.1. Legea aplicabilă raporturilor dintre reprezentant şi intermediar (raporturile interne ale contractului de intermediere) 210
2.1.2. Legea aplicabilă raporturilor dintre reprezentant şi terţ (raporturile externe ale contractului de intermediere) 211
2.1.3. Calificarea unor termeni privind contractul de intermediere 212
2.2. Legea aplicabilă reprezentării care are ca obiect un act juridic privind un imobil 213
3. Legea aplicabilă contractului de muncă 213
3.1. Determinarea legii aplicabile 213
3.2. Domeniul de aplicare a legii 214
4. Legea aplicabilă altor contracte civile speciale 214
4.1. Legea aplicabilă contractului de antrepriză 214
4.2. Legea aplicabilă contractului de transport şi expediţii 215
4.3. Legea aplicabilă contractelor bancare 215
4.4. Legea aplicabilă contractului de asigurare 215
4.5. Legea aplicabilă contractului de depozit 216
4.6. Legea aplicabilă contractului de donaţie 216
4.7. Legea aplicabilă altor contracte civile speciale care nu sunt reglementate în mod expres în Legea nr. 105/1992 216

CAPITOLUL IV
NORMA CONFLICTUALĂ PRIVIND FAPTELE JURIDICE 217
1. Noţiuni introductive 217
1.1. Reglementarea faptului juridic în dreptul civil român 217
1.2. Reglementarea faptului juridic în dreptul internaţional privat român 218
2. Legea aplicabilă faptelor juridice licite 218
2.1. Îmbogăţirea fără justă cauză 218
2.1.1. Legea aplicabilă 218
2.1.2. Domeniul de aplicare a legii 219
2.2. Gestiunea de afaceri 219
2.2.1. Legea aplicabilă 219
2.2.2. Domeniul de aplicare a legii 220
2.3. Plata lucrului nedatorat 220
2.3.1. Legea aplicabilă 220
2.3.2. Domeniul de aplicare a legii 221
3. Legea aplicabilă faptelor juridice ilicite 221
3.1. Determinarea legii aplicabile delictului civil 221
3.1.1. Determinarea legii aplicabile în cazul în care fapta ilicită şi prejudiciul se produc în acelaşi stat 221

3.1.2. Determinarea legii delictului civil produs în marea liberă sau în spaţiul aerian de deasupra acesteia 222
3.1.3. Determinarea legii delictului civil produs în marea teritorială sau în spaţiul aerian de deasupra acesteia 223
3.1.4. Determinarea legii delictului civil produs la bordul unei nave sau aeronave 224
3.1.5. Determinarea legii delictului civil produs în mai multe state 224
3.1.6. Determinarea legii delictului civil în cazul în care fapta ilicită şi prejudiciul se produc în state diferite 225
3.1.7. Determinarea legii aplicabile în cazul în care faptul cauzatoare de prejudicii constituie şi infracţiune 226
3.1.8. Determinarea legii aplicabile unor forme speciale de răspundere delictuală 226
4. Domeniul de aplicare a legii delictului civil 229
4.1. Sediul materiei 229
4.2. Materiile reglementate de legea delictului civil 229
4.2.1. Precizare prealabilă 229
4.2.2. Condiţiile răspunderii civile delictuale 230
4.2.3. Formele răspunderii civile delictuale 230
4.2.4. Prescripţia extinctivă a acţiunii în răspundere civilă delictuală 232

CAPITOLUL V
NORMA CONFLICTUALĂ PRIVIND BUNURILE 233
1. Determinări conceptuale 233
1.1. Bunurile şi drepturile reale 233
1.2. Obligaţiile reale de a face (obligaţiile propter rem) şi obligaţiile opozabile terţilor (obligaţiile scriptae in rem) 233
2. Determinarea legii aplicabile bunurilor (lex rei sitae) 234
2.1. Legea situaţiei bunurilor (lex rei sitae) 234
2.2. Determinarea legii situaţiei bunului 235
3. Domeniul de aplicare a legii situaţiei bunului 236
4. Excepţii de la aplicarea legii situaţiei bunului 238
5. Legea aplicabilă unor categorii de bunuri 241
5.1. Drepturile asupra creaţiei intelectuale (bunurile necorporale) 241
5.2. Drepturile de creanţă 242
5.3. Titlurile de valoare 243
5.4. Titlurile de credit (efectele de comerţ) 244
5.4.1. Dispoziţii comune 244

5.4.2. Cambia şi biletul la ordin 245
5.4.3. Cecul 246
5.4.4. Concluzii privind legea aplicabilă titlurilor de credit (cambia, biletul la ordin, cecul) 247

CAPITOLUL VI
NORMA CONFLICTUALĂ PRIVIND SUCCESIUNEA 248
1. Determinarea legii aplicabile succesiunii 248
1.1. Sediul materiei şi aspecte reglementate 248
2. Domeniul de aplicare a legii succesorale 249
2.1. Reglementarea domeniului de aplicare a legii succesorale 249
2.2. Deschiderea succesiunii 249
2.3. Condiţiile legale ale dreptului la moştenire 250
2.4. Devoluţiunea legală a moştenirii 251
2.5. Devoluţiunea testamentară a moştenirii 252
2.6. Dreptul statului asupra moştenirilor vacante 254
2.7. Transmisiunea moştenirii 255
2.8. Împărţirea moştenirii 257

TITLUL III
CONFLICTELE DE JURISDICŢII

CAPITOLUL I
COMPETENŢA ÎN DREPTUL INTERNAŢIONAL PRIVAT 259
1. Noţiuni introductive 259
2. Determinarea competenţei jurisdicţionale în dreptul internaţional privat român 260
2.1. Competenţa jurisdicţională alternativă a instanţelor române 261
2.2. Competenţa jurisdicţională exclusivă a instanţelor române 263
2.3. Alte aspecte privind competenţa jurisdicţională 264

CAPITOLUL II
LEGEA APLICABILĂ ÎN PROCESELE DE DREPT INTERNAŢIONAL PRIVAT 266
1. Aplicarea legii forului 266
2. Domeniul de aplicare a legii forului 267
2.1. Capacitatea procesuală 267
2.2. Calitatea procesuală 268
2.3. Obiectul şi cauza acţiunii 268
2.4. Regimul probelor 269

CAPITOLUL III
EFECTELE HOTĂRÂRILOR STRĂINE **271**
1. Noţiuni generale 271
2. Recunoaşterea hotărârilor judecătoreşti străine 272
2.1. Noţiunea de recunoaştere 272
2.2. Recunoaşterea de drept 273
2.3. Recunoaşterea judecătorească 273
3. Executarea hotărârilor judecătoreşti străine 275
3.1. Exequatur-ul hotărârilor judecătoreşti străine 275
3.2. Condiţiile obţinerii exequatur-ului 276
3.3. Exequatur-ul parţial 277
3.4. Procedura exequatur-ului 277
4. Puterea doveditoare a hotărârilor judecătoreşti străine 278
5. Tranzacţiile judiciare 279

CAPITOLUL IV
ARBITRAJUL DE DREPT INTERNAŢIONAL PRIVAT **280**
1. Noţiuni generale 280
1.1. Noţiunea arbitrajului şi convenţiei de arbitraj 280
1.2. Felurile arbitrajului 282
2. Efectele sentinţelor arbitrale străine 285
2.1. Sentinţa arbitrală străină 285
2.2. Recunoaşterea şi executarea sentinţei arbitrale străine 286

A N E X A - Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internaţional privat 289